

ORA PĂIANJENULUI ON RADU ȚUCULESCU'S WATCH

Ioana Paula Petruț iu, PhD Candidate, University of Oradea

Abstract: With an increased attention on its writings, Radu Țuculescu realises in Ora păianjenului a detailed portrait of a person who wants to know everything. Miș Dron – the name of the main character – is the perfect friend, the one that sits behind and listens carefully everything that comes to his ears, as long as he the informations bring out into the light the weakness of the human being. Miș Dron has no private life, but he lives in a continuous search for his next victims; as he finds out something suspicious about someone, his purpose is accomplished. The block of flats and his neighbours form his only universe – a very detailed univers in the sick imagination of the main character.

Just like a contemporary Ion¹, but townsman, Miș Dron sees himself not only the janitor but the ruler of the city. Compared to a spider, apparently harmless but in fact very disingenious, the main character seems to be the best neighbour in the world, always trying to help, always there when needed. In his madness, Miș Dron brings this role of a great person to an another level and weaves his purposes – just like a spider – in an artistic way. Once in the position of the leader, no one will ever put him down, in fact everyone will know what kind of cruelty hides behind this mask. His monologues become extremely funny because they seem to be some kind of a game, played by a little child. No one wants his position, but he fights for it with all his strenght. His behaviour can be motivated by the fact that he may show his weakness in front on the others; but those have no acces to his feelings, because his own game could fight him back.

Following the principle the road to Heaven is paved with good intentions, Miș Dron dreams to be not only in the administration of the block of flats, but the supreme leader, the one that dictates everything. Nothing will stop him to follow his will.

With multiple details that bring into the minds of the readers the Comunist period, Radu Țuculescu also realises in this novel a description of those times, even forcing us to wonder... where can Miș Dron of nowadays hide?

Keywords: spider, weaknes, power, disingenious, dictator.

Scriș într-o altă zi a săptămânii decât *marțea* – zi cu *ghinion*, romanul lui Radu Țuculescu se bucură de o receptare pozitivă din partea criticii, dar nu în momentul publicării, 1984. „Vremea” în care este scris, pare să fie sinonimă cu această zi de *marțea* – ziua în care a căzut Roma. Surprinzător sau nu, autorul declară pe un ton vădit ironic, că nu-i dedică nimănui cartea, adăugând că „orice asemănare cu persoane și fapte reale este absolut întâmplătoare.”² Reticent a cu care îi este publicat romanul și – după cum însuși autorul explică în postfață – referatele negative pe care le primește și propunerea de a schimba finalul doar pentru a putea fi publicat, fac din *Ora păianjenului* un roman care atacă stilul dictatorial de viață al perioadei comuniste. Republicarea de care se bucură în 2006, dovedesc

¹ Ion is the first name of the main character from the Liviu Rebreanu's novel with the same name. Power-thirsty, Ion tries to become rich following his own rules, hurting the others or using lies to accomplish his plans.

² Radu Țuculescu, *Ora păianjenului*, ediția a II-a, Tîrgu-Lăpuș : Galaxia Gutenberg, 2006, p. 4;

faptul că Miș Dron, chiar dacă specific acelor vremi, nu s-a oprit nici în prezent din uneltit și țesut planuri dintre cele mai fabuloase. Miș Dron este un personaj universal, care poate trăi foarte bine în orice epocă, atâta vreme cât poate țese cu la fel de multă măiestrie în contexte diferite. Miș Dron este atât de bun în ceea ce face încât devine „un personaj memorabil în negativitatea lui, singular în proza noastră contemporană. El înfățișează un fenomen social (ce a fost denumit dronism, după numele celui care l-a impus)”³, după cum menționează Ion Simuț.

Cu o atenție sporită în construirea prozelor sale, Radu Țuculescu realizează în *Ora păianjenului* un portret minuios al omului preocupat de tot ce mișcă, cu o nevoie obsedantă de acaparare într-o formă ciudată – asemănătoare păianjenului – a detaliilor obscure din viața oamenilor. Miș Dron este prietenul perfect, cel care stă și ascultă cu interes pe oricine, atâta vreme cât consideră că poate scoate la iveală slăbiciunile individului. Miș Dron nu are viață privată, își duce existența într-o continuă căutare a victimelor, pe-a căror existență o disecă apoi de unul singur, unica persoană care îl ascultă – fără a fi însă conștientă de sensul vorbelor sale – fiind *tanti Pinica*. În căutarea cu frenezie a senzaționalului – în condițiile în care nimeni nu pare că îl asociază raționalului, eroul romanului uită să trăiască. Cartierul de blocuri și vecinii devin în scurt timp singurul său univers – univers atât de bine pus la punct în imaginația bolnavă a personajului central al romanului. Dana Dumitriu îl vede pe Miș Dron drept „o creatură mărunță, stăpânită de gustul puterii. Cameleonic, studiind firea celor de care are nevoie și oferindu-le exact replicile să îl facă simpatic, să le câștige încrederea. (...) Personajul își calculează tenace fiecare gest, amuzându-se de naivitatea celor care-i cad în plasă.”⁴

Zice cum spune (sintagmă devenită tic verbal) și pe cum *spune* de mai multe ori, pe atât se adâncește mai tare în nebunia pe care o *zice*. Ticul său verbal ajunge să îl descrie perfect; dualitatea fiind ei lui exprimându-se într-o altă formă, plină de disimulare, față de ceilalți. În spatele planurilor machiavelice care zac în el, iese la lumină doar gânduri aparent bune față de persoanele care-i iese în cale. Singura care știe – însă nu conștientizează cu adevărat realitatea – fiind mătușa Pinica. Superficialitatea cu care Miș Dron își tratează atât propria fiindă, cât și pe singura prietenă, nu este nici pe departe compatibilă cu pretențiile pe care le invocă - ca fiind parte din arsenalul său de arme împotriva tuturor celorlați aflați pe trepte vizibil inferioare lui. Nebunia în care se învârtă îi aduce însă și profit; vorbele purtate dinspre șeful șantierului înspre executanții lucrării propriului său apartament și invers, atrag confuzie printre oameni, care ori din lipsă de timp, ori din indiferență nu mai încearcă aflarea adevărului, considerându-l astfel un adevărat exemplu de echilibru și hotărâre în luarea deciziilor și susținerea ideilor.

Asemenea unui *Ion* contemporan, citadin, „Miș Dron caută un loc potrivit pentru ca panorama orașului să fie cât mai largă. Își prinse mâinile la spate și începu să-și încânte privirile. Luminile orașului. Cercuri strălucitoare, fără contururi precise, adunate ciorchine. Ca și cum o bucatăică din Calea Lactee a căzut aici, între dealuri, pe malurile râului. Clipesc luminile. Unele mirate, altele ușor speriate, majoritatea vesele. Și toate sunt jos, la picioarele

³ Ion Simuț, *Critica de tranziție*, Cluj, Editura Dacia, 1996;

⁴ Radu Țuculescu, idem, p. 5, Dana Dumitriu, în *România literară*, 1984;

sale.”⁵ De-acum stăpânul orașului, nu doar al zonei în care tocmai i se finalizează apartamentul, păianjenul – inofensiv în aparență, dar de-o viclenie bolnavă în esență – Miș Dron joacă rolul vecinului ideal: care se află mereu în slujba colocatarilor, care vede tot dar este atât de discret încât nu suflă o vorbă, pentru neînsemnatul scop de a deveni șeful scării în care locuiești – un rol pe care oricum nimeni nici măcar nu îl solicită. În toata nebunia sa, Miș Dron aduce acestui rol un loc aparte în imaginarul pe care-l țese cu măiestrie în jurul scopului. Dacă se vede ajuns șeful de scară, echilibrul pe care-l afișase anterior colocatarilor săi va fi uitat și abia atunci ceilalți îi vor descoperi adevărata cruzime. Până și monlogurile sale capătă un aer ludic, pe lângă acțiunile pe care el le consideră cu adevărat importante. Miș Dron pare un copil ajuns la vârsta maturității, care încă nu a renunțat la a crea jocuri și a le interpreta în cel mai natural mod cu putință. Pentru viitorul mare șeful de scară lucrurile neînsemnate și chiar private din viața vecinilor săi par să capete o însemnătate deosebită, considerând că odată aflate, va putea profita mult și bine de ele, în favoarea realizării propriilor scopuri. Singurele momente în care Miș Dron își înfățișează în fața cititorilor firea de *copil mare* sunt convorbirile telefonice cu Tanti Pinica – adultul din viața copilului care îi permite toate năzbâtiile cu scopul de a se destinde de cotidian și de a-și vedea odorul preocupat de lucruri *de oameni mari*. Pentru un plus de ludicitate în construirea personajului, cititorul va mai afla că nici aceste telefoane nu sunt date din același loc, pentru a nu putea fi reperat de eventualii dușmani și a-i fi scoase la iveală secretele vitale devenirii sale un om însemnat pentru blocul în care locuiești.

Spre deosebire de Ion al lui Rebreanu, cu care poate fi în linii mari asociat dacă avem în vedere setea de putere, de control al maselor, Miș Dron reușește să nu-și dea de gol ideile fanteziste nici măcar în fața mătușii Pinica, fiind un adevărat maestru al disimulărilor. Față de mătușă, micul păianjen nu nutrește sentimente normale pentru gradul de rudenie care îi leagă, ci o consideră mai degrabă un jurnalul căruia i se confesează. Laudele pe care le primește în schimb de la tanti Pinica îi alimentează nebunia, devenind și mai acerb în hotărârile luate (de subminare a autorității celorlalți), orbit de puterea dictatorială atât de mult râvnită. În acele ocazii în care amoresul Anghelache este pe cale să-l demaște, Miș Dron reușește să scape doar pentru că ceilalți cu care intră în contact sunt neatenți la detalii, fiind prea preocupați de propriile vieți. Naivitatea ori inocența aparentă a persoanelor din jurul său, de care personajul principal crede că poate profita nu este însă ceea ce Miș Dron consideră a fi, ci rezultatul unor slăbiciuni specifice umane. Miș Dron are de-a face deci exact cu oameni opuși lui, ceea ce – conchide el – îi aduce doar avantaje. Nimeni nu știe prea multe despre existența sa (nici nu ar avea ce să afle) însă el știe tot despre toți. *Zice cum spune* și află de multe ori mai multe decât își propune. Cercurile în care se învâрте, îi oferă ocazia de a dezbate teme *senzaționale* pentru o persoană la fel de... senzațională. Inteligența pe care totuși o deține este canalizată spre cele mai banale lucruri: pasiunea lui Anghelache pentru balerină, amantlăcul dintre acestea, problemele conjugale ale vecinului de la ușa alăturată, ori dușmanii lui Gigi Încroșnatu și felul în care își manifestă acestă latură care cere dreptatea haiducește. Slăbiciunile îi sunt inhibitate sau... și le suprimă singur, considerându-se mult superior gloatei care mișună în jurul său. Nimic nu-l poate distruge pe Miș Dron, este de neclintit în ideile sale iar fermitatea și îndârjirea cu

⁵ Radu Țuculescu, idem, pag 186;

care luptă pentru ele îl transformă asemenea unei caricaturi bine realizate, într-un *dictator*, în cel mai hilar sens cu putință.

Dacă Ion al lui Rebreanu, pentru a-și atinge scopurile nu ezită să recurgă la tertipuri, făcându-i un copil Anei, în mod evident fără a avea vreun sentiment pentru mica ființă nici măcar atunci când latura paternă a existenței sale ar fi trebuit să iasă la iveală, Miș Dron afișează totuși o vădită dragoste pentru copii, până când rămâne singur cu această, moment în care îi rănește gratuit pentru simplul fapt că sunt nesuferiți. Profitând de faptul că fiul lui Achim Pop – șeful șantierului cu care se și împrietenește pe Miș Dron – este prea mic pentru a constitui o sursă credibilă, atunci când tata dispare pentru câteva clipe, copilul este chinuit de musafirul înarmat parcă numai cu gânduri bune. Răutatea lui Ion nu este mascată, pe când cea a protagonistului lui Țuculescu este ascunsă sub pretextul bunăvoinței ei.

Ghinionul este de partea lui și nici una din tehnici nu pare să-l ajute, în special *marșea – ziua când a căzut Roma*; atunci totul este nefast, iar micul păianjen preferă să se ascundă de ochii malefici ai lumii. Marșea este punctul slab al lui Miș Dron, alături de toate celelalte momente ale zilei în care lumina bate blând pe chipul său. Orice îl poate trăda dacă nu este atent, de aceea „ora preferată a lui Miș Dron, când se simțea perfect destins și perfect protejat de jocul nehotărât al umbrelor”⁶, era ora aceea indecisă, dintre zi și noapte; nici noapte, nici zi – asemeni personalității sale.

Ambiguu atât în purtare cât și în propria conștiință, Miș Dron reușește prin firea cameleonică să se adapteze în funcție de interlocutor. Nu-i lipsește inteligența aceea primară, care alături de șiretenie, îl duce spre concretizarea expectanțelor, însă îi lipsește cu desăvârșire dramul de inteligență *naturală*, nebunia luând de cele mai multe ori locul firescului. Miș Dron nu este nici bun – deoarece nu face nicio faptă demnă de laude fără a avea un public de care să fie apreciat; cu cât acesta este mai numeros, cu atât micul păianjen își poate îndeplini mai bine plasa, deoarece niciodată nu se știe cine, și în ce moment îi poate fi de folos. Nici măcar pe Tanti Pinica nu o sună pentru a demonstra că îi pasă cu adevărat de starea sănătății ei, întrebarea însăși devenind, rostită de el, doar o formă de deschidere a conversației, iar răspunsul, chiar dacă este dat de bătrână, nu ajunge la urechile nepotului prea preocupat de jocurile sale. Umilul păianjen însă, nu este nici suficient de rău pentru a răni cu adevărat pe cineva. Malițiozitatea sa se reduce în momentul în care își descoperă slăbiciunile: parfumul părului balerinei de care este îndrăgostit îl întoarce parcă de pe calea pe care și-o țese, împingându-l spre slăbiciuni firești, umane. Își reprimă însă de fiecare dată sentimentele într-un mod violent până și pentru propriul ego. Negativizarea tuturor trăsăturilor morale ori fizice ale fetei, pe care de fapt nu o cunoaște deloc, îl readuce în lumea sa plină de mici tertipuri pentru cetățile umane ce așteaptă să fie cucerite, conferindu-i și confortul acela psihologic că ea este de fapt exact cum își închipuie el. Un câine rănit îi stârnește mila, însă văzând că nu este nimeni în preajmă pentru a-i admira fapta, se oprește din mângâiatul animalului și îl lovește. Comportamentul său este motivat de faptul că ar putea părea slab în fața celorlalți, iar această nu au acces la slăbiciunile lui, pentru că altfel jocul s-ar întoarce chiar împotriva inventatorului său.

Ghidându-se după principiul că *drumul spre iad este pavat cu cele mai bune intenții*, Miș Dron plănuiește nu doar să ajungă în administrația blocului ci și să-și impună apoi

⁶ Radu Țuculescu, idem, pag. 104;

aerele de dictator. Nimic nu-l va opri în atingerea scopului, deoarece – cum s-a arătat anterior – nimeni nu vizează această funcție; în acest sens, criticul Dorin Serghie remarcă: „Radu Țuculescu are vocația ticăloșilor de mică respirație, acei homunculi ce nu pot deveni *mari*, pentru că acțiunea are într-o lume la fel de mărunță ca și ei, împărțindu-se între planurile lor aparent diabolice și o lume mult mai *amărată*, lumea *sfintei normalități*.”⁷ Chiar și stabilirea administratorului blocului, un moment atât de solemn pentru Miș Dron capătă un aer vădit ludic: viitorul *mare administrator* coboară treptele dinspre apartamentul său înspre parterul blocului unde sunt adunați toți locatarii, asemeni unei mari personalități atât de așteptată de mulți. Însă jos, în plină caniculă, se aud voci nervoase de atâta tevdură: „Hai, bă, gata cu vorbăria! Ce-o mai tot lungim atâta!? Că ne sufocăm!”⁸

Minciunile pe care le administrează până și propriului ego pentru convingerea bolnăvicioasă că totul este negru în lumea din jurul său, ajung să aibă un impact foarte puternic asupra eroului romanului. Carapacea pe care și-o construiește cu ajutorul acestei auto-iluzionări pe care o aplică sentimentelor, îl protejează pe Miș Dron de neșansa de a-și etala slăbiciunile în fața lumii. Miș Dron este un actor perfect al disimulării, iar rolul pe care-l joacă are un impact atât de mare asupra sa, încât ajunge să îl considere *realitate*. Adevărata lume este pentru el cea pe care și-o construiește singur. Maestru al reliefării caracterelor sumbre, lipsite de multe ori de coordonate firești umane, Radu Țuculescu schițează în Miș Dron profilul viitorului mare dictator, în toată nebunia sa. Romanul său descrie însă doar devenirea dictatorului; ajungerea la putere și implicit continuarea supravieții în *nebulie deplină* a celor care se află sub aripa acestui „mare dictator” rămânând a fi concluzionată de cititor. Cum a fost deja menționat, mesajul autorului de la începutul romanului capătă acel aer de ironie pură abia după lecturarea romanului și implicit a conștientizării că personajul a fost cumva creat pornind de la fapte reale, într-o perioadă extrem de reală – comunismul. Nimic nu-i va sta în drum lui Miș Dron, nimeni nu-l va opri din câștigarea administrației blocului; concluzia firească desprinsă ar fi că acesta, odată văzându-se învingător, mândru de reușita lui, va țese planuri pentru cucerirea altor „cetăți”, în mod cert mai mari și mai greu de asuprit. „Pe Miș Dron nu-l poate omorâ nimeni și nimic. Doar, eventual, o... nouă cenzură”⁹ menționează Țuculescu în postfața romanului.

Conținând accente care fac trimitere clară la perioada comunistă, romanul lui Țuculescu reliefează pentru cei *nostalgici* elemente din viața cotidiană specifică acelor vremi iar legat de protagonist, după cum însuși autorul explică în postfață, „Miș Dron nu a murit, trăiește bine merci și acuma printre noi și va mai trăi încă. Asemenea caractere nu dispar, indiferent de starea vremii ori... a vremurilor.”¹⁰ Intrigați de un astfel de caracter, ar trebui poate să ne întrebăm unde se ascunde Miș Dron al contemporaneității?

BIBLIOGRAFIE:

- Lefter, Ioan, Bogdan (coordonator), *Scriitori români din anii 80-90. Dicționar bibliografic*, vol. III (P-Z), Editura Paralela 45, Pitești, 2001;

⁷ Ibidem, pg. 273 de Dorin Serghie, *Ora perpetuă*, în Echinoc, 1985;

⁸ Radu Țuculescu, idem, pag. 269;

⁹ Ibidem, p.272;

¹⁰ Ibidem, p 272;

-
- Miheţ , Marius, *Radu Ţuculescu (opera si biografia)*, Editura Universitatii din Oradea, 2012;
 - Ţuculescu, Radu, *Ora păianjenului*, ediţia a II-a, Tîrgu-Lăpuş : Galaxia Gutenberg, 2006;
 - Simuţ , Ion *Critica de tranziţie*, Cluj, 1996.